

“Em considero gairebé un clàssic”

L'arqueòleg italià Valerio Massimo Manfredi (Mòdena, 1944) és, també, el creador de la trilogia de novel·la històrica 'Aléxandros', amb la qual s'ha convertit en poc temps en un dels autors 'best-seller' de referència obligada a tot el món. Ara, acaba de publicar 'Quimaira' (Rosa dels Vents, Random House Mondadori), un 'thriller' contextualitzat a l'epicentre de l'estremidor univers de les tombes etrusques i les seves llegendes.

A *Quimaira* escriu: "Els poètes poden somiar, va pensar el jove, els investigadors no." El fet, però, és que vostè també és capaç de fer somiar la gent a través de les seves obres. Per tant, a més d'investigador i estudiós del passat també podria considerar-se una mica poeta...

—Honestament, penso que no puc considerar-me un poeta. Sempre he cregut que els veritables poètes són esperits privilegiats, gairebé profètics. Jo sóc, ras i curt, un narrador. Ara bé, en els meus llibres provo d'explicar les coses amb una gran participació emotiva i, per tant, en algun passatge de la meva producció literària, crec que he pogut tocar d'esquitllentes una certa inspiració poètica. Però en tot cas es tracta tan sols de petits moments, moments de gràcia.

—Per què va començar a escriure?

—De ben jovenet ja ho vaig intentar, però no me'n vaig sortir. Ara, des de la perspectiva que atorguen els anys, penso que no anava enlloc perquè em mancaven les estructures de base i els fonaments. No es pot escriure res si primer no s'ha llegit molt. Cal acumular un cert patrimoni de coneixements. Aleshores, si a més a més es disposa d'un cert talent, més tard o més d'hora acaben manifestant-se els resultats. Recordo que un dia era en unes excavacions arqueològiques, molt a prop de Roma, amb els meus alumnes de la universitat i se'm va acudir una idea. Vaig anar a dinar amb un important editor i li vaig explicar la meua idea, sense haver escrit encara absolutament res. Ell va dir-me "és una història increïble, vull que l'escrigui". Això va ser pels volts de l'any 1984 i la novel·la que en va sortir es va dir *Palladium*.

—En el seu somiar apassionat amb la història i amb el passat té molt a veure amb la seva professió d'arqueòleg i d'estudiós de l'antiguitat. Però per què va decidir dedicar-se a l'arqueologia?

—Va ser un fet natural. Després d'estudiar al liceo classico, vaig decidir aprendre lletres clàssiques a la universitat de Bolonya. Recordo que en aquella època vaig tenir un gran mestre que em va ensenyar a llegir les fonts i a entendre-les, a saber interpretar-les. Però més endavant vaig sentir la necessitat d'un contacte més físic amb el passat, i llavors vaig començar a estudiar coses com la topografia d'ambients antics, els testimonis materials...

—Ès clar! Vostè no en tenia prou amb conèixer el passat a través dels llibres, sinó que li calia "tocar" la història, sentir-la més a prop, més en primer pla.

—Exacte! Penso que es deu precisament a això, l'estil de la meua narrativa, la recerca de les emocions i el realisme a flor de pell, el fet de viure el passat com si formés part del present més immediat, implicant-m'hi i provant de transmetre al lector tot allò que sento en cada moment.

—Com decideix quins son els temes a l'entorn dels quals bastirà una novel·la? Per què va decidir parlar d'Alexandre el Gran o de Quimaira?

—Tot es deu, en gran part, a l'atzar i a la casualitat. De sobte, hi ha un tema que encén en mi un fort interès. Quan comences a escriure i a construir històries, t'adones que ets capaç de fer gairebé allò que vulguis. Aleshores, es connecta una mena de sisè sentit, la ment es torna cada vegada més atenta, i una gran capacitat de concentració focalitza cada petit detall que el món ofereix, i encén l'es-

“Avui podem reconèixer per un petit fragment una obra d'art del passat, però ja veurem si en el futur un fragment d'una obra contemporània ens dirà alguna cosa”

purna que després provoca el gran incendi que serà la novel·la. De fet, gairebé tots els meus llibres comencen amb una mena de deflagració. A *Aléxandros* també, tot i que es tracta d'una explosió de caràcter més líric. Hi ha una cerimònia al cim d'una muntanya, un gran foc sagrat s'extingeix de sobte i tot just en aquell moment es produeix el naixement d'Alexandre. La idea del llibre va néixer gràcies a l'atzar.

—Podria concretar un mica més com es va gestar la seva trilogia?

—Es clar. Jo em trobava a Persèpolis amb el meu editor, que havia convocat una roda de premsa per llançar una col·lecció de clàssics de poemes medievals a l'entorn d'Alexandre el Gran, una col·lecció dirigida pel prestigiós Pietro Citati. En aquella ocasió recordo que vaig haver de guiar un grup de periodistes a una visita arqueològica al Palau Akamenide de Persèpolis. Llavors vaig començar a rememorar aquella nit de l'incendi al palau i vaig il·lustrar les meves explicacions amb un munt d'anècdotes i exemples. I va ser precisament aquesta mateixa nit quan el meu editor, tot sopant, em va dir: “Aquest matí, quan explicaves l'incendi de Persèpolis, tots els que

t'escollíem hem tornat per una estona a aquella època remota i hem viscut amb tu tot el que ens has fet veure i sentir. Seria fantàstic si ara poguessis explicar amb aquella mateixa intensitat tota l'epopeia d'Alexandre.” En un primer moment, vaig dir-li que aquell projecte era gairebé impossible d'acomplir, que es tractava d'una matèria enorme i que calia tota una vida per fer-ho. Però, després d'entregar la novel·la *Il faraone delle sabbie*, vaig començar el projecte. Em vaig passar deu dies escrivint sense parar, tancat tot sol a la muntanya, en una caseta als Alps. D'aquella experiència, fins aleshores inèdita per mi, en van sortir vuitanta pàgines. Vaig trucar al meu editor i vaig dir-li que tirava endavant el projecte. Va ser increïble! Vaig escriure la trilogia sencera d'Alexandre en només onze mesos. Treballava dia i nit, sense pensar en res més. M'adonava que allò havia de ser una mena de deliri i que si no era d'aquella manera potser mai no hagués succeït. Calia arribar a un *transfer* complet i absolut de l'aquí i l'ara, perdre'm en una dimensió onírica i fantàstica que connectés poderosament amb tota la força i l'esplendor del passat. La disciplina que em vaig imposar va ser gairebé militar: cada matí em llevava ben d'hora, llegia les pàgines que parlaven d'un fet o episodi concret, feia diversos *collages*, no deixava d'escriure fins ben entrada la mitja nit.

—Quin és el seu estat físic, anímic i emocional quan està escrivint, en ple procés creatiu?

—Es tracta d'una emoció extraordinària i sovint es converteix en una forma d'autosuggestió. A més, m'agrada molt escoltar música mentre treballa. M'agrada la música d'autors simfònics recents, gent com Malher o Samuel Barber, però també autors de gran efecte i color, creadors de músiques electròniques com ara Vangelis, Jarre, Philippe Glass, Michael Nyman o Kitaro. Per a mi, aquestes músiques són com atmosferes de fons i em transporten a moments de gran intensitat i vibració. M'he acostumat a sentir música a volum molt alt, ja que això de vegades em produeix una mena de

curtcircuits creatius de gran resultat. Sempre he pensat que el cervell és una màquina i que quan se l'estimula de forma contundent es produeixen reaccions elèctriques molt potents i fecundes. Però bé, no hi ha regles d'or en termes absoluts, aquest és el sistema que a mi em funciona millor. Altres creadors necessiten treballar en un silenci absolut per poder-se concentrar. També m'agrada escriure completament a les fosques, només amb un petit llum damunt el teclat del meu ordinador. Així, l'aïllament és absolut i d'aquesta manera escric amb gran concentració i aconseguixo crear moments molt visuals, escenes que més que descrites gairebé poden veure's, sentir-se, olorar-se...

—Actualment les seves obres literàries són objecte d'una disputa entre alguns dels directors de cinema més prestigiosos del planeta per adaptar-les a la gran pantalla. Quina valoració en fa?

—És senzillament extraordinari. Miri, tot just acaba de sortir fa un mes la meva darrera novel·la a Itàlia, un llibre titulat *L'ultima legione*, del qual ja se n'han venut més de 100.000 exemplars. Doncs bé, es tracta d'una de les històries més belles que he escrit mai i la gran satisfacció que he tingut recentment és que m'han informat que el gran productor de cinema Dino de Laurentis vol produir aquesta obra per a la Universal. A més, hi ha tres projectes cinematogràfics en competència entre si per produir la meua trilogia d'*Aléxandros*. Es tracta de tres dels més grans directors de cinema del món que estan pactant estratègies per veure qui es queda amb l'adaptació de la meua obra: Oliver Stone, Martin Scorsese i Ridley Scott.

—Quins són els seus autors literaris predilectes?

—Al llarg de la meua vida he llegit una mica de tot. Els que més m'han influït i entusiasmat són Edgar Allan Poe, Bulgakov, els grans autors del segle XIX, com ara Stevenson o bé el nostre gran Alessandro Manzoni, i, evidentment, els grans clàssics com l'*Odissea* —que he llegit en grec diverses vegades—, l'*Eneida*, la *Divina comèdia* de Dante Alighieri, William

Blake, Shakespeare, Plutarco... Tinc una formació molt complexa i molt variada i penso que la fusió entre grans obres clàssiques i els grans autors moderns ha creat dins meu un univers creatiu força característic i personal.

—Li interessa saber què en pensen els seus lectors, de la seva obra?

—És clar! Gairebé cada dia rebo un munt de correspondència de persones que em comenten detalls dels meus llibres, i també m'agrada parlar-hi en les nombroses conferències i presentacions que faig arreu. Ara fa pocs dies, vaig fer una presentació del meu últim llibre a Itàlia, al Castello di Vignola, on es van congrega unes vuit-centes persones. La gent em preguntava un munt de coses... Recordo que el torn de preguntes es va allargar més d'una hora. Per a mi és molt interessant perquè d'aquesta manera conec les reaccions del públic enfront d'allò que escriu. Molts em diuen que els meus llibres tenen una mena de segell personal. Saben que en cada nou llibre meu els espera una gran aventura i un munt d'emocions. Sempre em diuen que quan arriben a les últimes pàgines es posen a llegir més lentament perquè no volen que s'acabi.

—Com neixen les seves històries i els seus personatges?

—Tot neix gairebé sempre a partir d'una idea forta. Després es crea una mena d'explosió inicial que a poc a poc crea una reacció en cadena que configura la trama i la successió d'esdeveniments. I pel que fa als personatges, gairebé sempre funciono espontàniament, autosugestionant-me i a través d'una gran concentració emotiva. Imagino que em trobo allí, en aquella situació, començo a sentir coses, i deixo que la meva ment es dispari en direccions diferents i dibuixi escenaris increïbles... Això és tot!

—Vostè, a les seves obres, ens parla dels grans ítems de la història i les civilitzacions.

—Sí. Tinc una certa capacitat per abstraure alguns elements significatius i relacionar-los amb eficàcia reposicionant-los en una nova dimensió onírica. És això el que em permet de

JORDI PLUY

"Per a un narrador com jo, la llengua és un instrument que té com a objectiu final explicar una història. La paraula no és un fi en si mateixa, com ho pot ser per als poetes."

construir històries de gran impacte. La imaginació és la musculatura d'un escriptor, és la força creativa que t'ajuda diàriament a tirar endavant cada projecte, cada somni. Per a un narrador com jo, la llengua és un instrument que té com a objectiu final explicar una història. La paraula no és un fi en si mateixa, com ho pot ser per als poetes. En l'art passa una mica el mateix. Els artistes contemporanis gairebé sempre fan de l'instrument (el color, la llum i les formes) el protagonista absolut, el fi. En canvi, els artistes antics se'n servien tan sols com un mitjà per explicar una història. Penso en Giotto i en el seu *San Francesc i el llop*, o en el Michelangelo d'*El judici universal*. Avui els artistes tenen la presumpció de pensar que el color pot ser l'únic protagonista de l'obra. Amb això, no vull dir que només hi hagi una manera de fer les coses, sinó que tot plegat es veurà en un judici històric molt *a posteriori*. El fet és que avui podem reconèixer per un petit fragment una obra d'art del passat, però ja veurem si en el futur un fragment d'una obra contemporània ens dirà alguna cosa. Per tot això, em considero gairebé un clàssic, perquè encara crec en la bona construcció d'una història.

—Creu que tot bon narrador ha de ser, abans que res, un bon explicador oral d'històries?

—Definitivament sí! Miri, el meu avi, el pare de la mare, era un narrador popular. A la nit, quan jo era un infant, els pagesos es reunien al paller i l'avi explicava històries extretes del folklore popular i grans novel·les del dinou que ell havia llegit i transformava en dialecte, obres com *Guerra i pau* o *Notre-Dame*. Funcionava com els actuals serials televisius, per capítols. L'avi Alfonso era realment extraordinari. Ara, després de tots aquests anys, penso que va ser el meu primer mestre perquè tenia una gran capacitat de fabulació i dominava la tècnica d'explicar coses. Era molt hàbil creant clímax d'emoció que tot seguit transformava per fer-nos pixar de riure, i tot des de la intuïció i des de la seva experiència de comunicador natural. És evident que l'avi Alfonso em va influir en relació amb la meva actual professió, tot i que això és una consideració *a posteriori* ja que si en comptes d'escriptor m'hagués fet farmacèutic, aquesta observació deixaria de tenir sentit!

David Escamilla